

1 פְּכָתִי נְגָאֵי - בפסוק וְנִהְיָרָא עֲמַה שְׂרָא' מדובר בחדרים הפנימיים,
 2 הָא פְּכָתִי נְרָאֵי - ובפסוק יִשֶׁת חֲשֶׁךְ סַתְרוֹ' מדובר בחדרים
 3 החיצוניים, כלומר מבפנים יש אור ומסביב מקיף חושך וערפל.
 4 הגמרא חוזרת לעסוק בענין הרקיעים: וְאָמַר רַב אָחָא בַר יַעֲקֹב,
 5 מלבד שבעה רקיעים אלו, עוֹד רְקִיעַ אֶחָד יֵשׁ, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵרָאשֵׁי
 6 תְּחִיּוֹת, דְּכַתִּיב (יחזקאל א כב) 'וְדַמּוֹת עַל רָאשֵׁי תְּחִיּוֹת רְקִיעַ בְּעֵין תִּקְרָח
 7 הַנּוֹרָא'.
 8 מוסיפה הגמרא: על מה שנמצא עד כָּאן - עד הרקיע שעל ראשי
 9 החיות יש לָךְ רְשׁוֹת לְדַבֵּר, אֲךָ בְּמַה שֶׁנִּמְצָא מִכָּאן וְאֵילָּךְ, אִין לָךְ
 10 רְשׁוֹת לְדַבֵּר, שְׁכֵן כְּתוּב בְּסֵפֶר בְּן סִירָא, בְּמוֹפְלָא מִמֶּךָ - בדבר
 11 המובדל ומופרש ממך, שלא רצה הקב"ה לגלות לך, אֵל תִּדְרוֹשׁ,
 12 וּבְמִבּוֹסָה מִמֶּךָ אֵל תַּחְקוּר, בְּמַה שֶׁתּוֹרְשִׁית הַתְּבוּנָה, אִין לָךְ עֵסֶק
 13 בְּנִסְתְּרוֹת.
 14 הגמרא מביאה ברייתא בענין הרקיעים: תִּנְיָא, אָמַר רַבִּין יוֹחָנָן בְּן
 15 זְכַאֵי, מַה תְּשׁוּבָה תִּשְׁכַּחְתוּ בַת קוֹל לְאוֹתוֹ רְשַׁע - נבוכדנצר מלך
 16 בבל, בְּשַׁעָה שְׂאֵמַר נְבוּכַדְנֶצַּר (ישעיה יד יז) 'אֲעֵלֶה עַל פְּכָתִי עַב אֲדַמָּה
 17 לְעֵלְיוֹן', כלומר שראוי הוא לדור בגובה על ענן, בנפרד מבני
 18 האדם, ולהידמות בכך להקב"ה. יצֵתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ, רְשַׁע בְּן
 19 רְשַׁע, בְּן בְּנוֹ שֶׁל נְמִרוֹד הַרְשַׁע, שֶׁהִמְרִיד בַּל עֵוֹלָם בּוֹלוֹ עֲלָיו - על
 20 הקב"ה, בְּמַלְכוּתוֹ, הִרִי כְּמַה הֵן שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, שְׁבַעִים שָׁנָה,
 21 שְׁנַיִמָּר (תהלים צ ז) 'מִי שְׁנוֹתָיו כְּהֵם שְׁבַעִים שָׁנָה, וְאִם בְּנִבּוֹרֹת
 22 שְׁמוֹנִים שָׁנָה', וְהֵלֵא הַמְּרַחֵק מִן הָאָרֶץ עַד לְרְקִיעַ הָרֵאשׁוֹן הוּא מִתְּלָף
 23 חֲמֵשׁ מְאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבִיו שֶׁל כָּל רְקִיעַ וְרְקִיעַ הוּא מִתְּלָף חֲמֵשׁ מְאוֹת
 24 שָׁנָה, וְכֵן הַמְּרַחֵק בֵּין כָּל רְקִיעַ וְרְקִיעַ הוּא מִתְּלָף חֲמֵשׁ מְאוֹת שָׁנָה,
 25 וְלְמַעְלָה מֵהֵן - מכל הרקיעים נמצאות תְּחִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה, ועוביין של
 26 פְּרֻסוֹת רְגְלֵי תְּחִיּוֹת הוּא פְּנֵד פּוּלָן - כמו כל הרקיעים והאוויריים
 27 שביניהם ביחד, וגובהם של קְרִסוּלֵי תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן, וגובה שוֹקֵי
 28 תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן, וגובה רְכוּבֵי תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן, וגובה רַבְּבֵי תְּחִיּוֹת
 29 פְּנֵד פּוּלָן, וגובה נְפִישֵׁי תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן, וגובה צוּאְרֵי תְּחִיּוֹת פְּנֵד
 30 פּוּלָן, וגובה רָאשֵׁי תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן, וגובה קַרְנֵי תְּחִיּוֹת פְּנֵד פּוּלָן.
 31 וְלְמַעְלָה מֵהֵן - מעל החיות נמצא פְּסָא חֲבִיב, וְרַגְלֵי פְּסָא חֲבִיב
 32 גוֹבַהּ פְּנֵד פּוּלָן, וְכִפְסָא חֲבִיב עֲצֻמוֹ פְּנֵד פּוּלָן, וּפְלָף אֵל חַי וְקָיָם
 33 רַם וְנִשָּׂא שׁוֹבֵן עֲלֵיהֶם - מעל כל אלו. וְאֵתָה נְבוּכַדְנֶצַּר אָמַרְתָּ
 34 'אֲעֵלֶה עַל פְּכָתִי עַב אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן', הִרִי אִין אָדָם חַי אֵלֶּא שְׁבַעִים
 35 או שמונים שנה, ואינך יכול ללכת מפילו מעט מכל המרחק הזה,
 36 אֵלֶּא אָף אֵל שְׂאוּל תּוֹרְדֵךְ אֵל יִרְכָּתִי בּוֹד' (ישעיה יד טו), כלומר תּוֹרְדֵךְ
 37 אֵל שְׂאוּל וְאֵל הַקֶּבֶר.
 38 שנינו במשנה (לעיל יא): וְלֹא בְּמִרְכָּבָה בִּיחִיד, אֵלֶּא אִם כֵּן הִיָּה חֲכַם
 39 וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ.
 40 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תַּנִּי רַבִּי חִיָּיא, דוּקָא לְלַמְדוֹ הַכֵּל
 41 אֶסוּר, אָבֵל מוֹסְרִין לוֹ רָאשֵׁי פְּרָקִים - את ראשי הפרשיות של
 42 מעשה מרכבה.
 43 אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה עַל בְּרִייתָא זוּ, אִין מוֹסְרִין רָאשֵׁי פְּרָקִים לְכָל אָדָם,
 44 אֵלֶּא לְאַב בֵּית דִּין, וְכֵן לְכָל מִי שְׁלָבּוֹ דְּוָאָג בְּקַרְבּוֹ וַאינו מיקל את
 45 ראשו. אֵיכָא דְּאָמְרֵי - יש אומרים, שאין מוֹסְרִים אֵלֶּא לְאָב בֵּית
 46 דִּין, וְהוּא שְׁלָבּוֹ דְּוָאָג בְּקַרְבּוֹ, כלומר שצריך שיהיו בו את שתי
 47 המעלות.
 48 אָמַר רַבִּי אָמִי, אִין מוֹסְרִין סְתְרֵי תּוֹרָה, כְּגוֹן הַבְּרִייתוֹת שֶׁל מַעְשָׂה
 49 מִרְכָּבָה וְסַפְרָה יִצִּירָה וּמַעְשָׂה בְּרַאשִׁית, אֵלֶּא לְמִי שִׁישׁ בּוֹ חֲמִשָּׁה
 50 דְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁהוּא שֶׁר חֲמִשִּׁים, וְנִשְׂוֹא פָּנִים, וְיוֹעֵץ, וְחֲכָם תְּרַשִּׁים,
 51 וְנִבּוֹן לְחֵשׁ. וְיִתְבָּארוּ כָּל אֵלּוּ בַּגְּמְרָא לְהֵלֵךְ (יד).
 52 וְאָמַר רַבִּי אָמִי, אִין מוֹסְרִין דְּבָרֵי תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי בּוֹכְכִים, שְׁנַיִמָּר (תהלים
 53 קמז ט-כ), 'מִגִּיד דְּבָרָיו לְעַקֵּב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, לֹא עָשָׂה בְּן
 54 לְכָל נוֹר, וּמִשְׁפָּטִים בַּל יִדְעוּם', כלומר ש'ה' נתן את התורה רק
 55 לישראל ולא לגוים, ולכן אין הגוים יודעים את משפטי התורה,
 56 ואסור ללמד אותם.
 57 הגמרא מביאה מעשה לגבי לימוד מעשה מרכבה: אָמַר לִיה רַבִּי
 58 יוֹחָנָן לְרַבִּי אֱלֵעָזַר, תָּא אֲנִימְרֵךְ - בא ואלמדך בְּמַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה. אָמַר
 59 לִיה רַבִּי אֱלֵעָזַר, לֹא קָשְׂאֵי - עדיין לא זקנתי, והרי הבא ללמוד

מעשה מרכבה צריך שיהיה לבו דואג. כִּי קָשׁ - כאשר הזקין רבי
 אלעזר, נַח נִפְשִׁיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן - כבר נפטר רבי יוחנן. אָמַר לִיה רַבִּי
 אָסִי לְרַבִּי אֱלֵעָזַר, תָּא וְאֲנִימְרֵךְ בְּמַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה. אָמַר לִיה רַבִּי
 אלעזר, אִי זְכַאֵי - אילו הייתי ראוי ללמוד זאת, גְּמִירְתָּא - כבר
 הייתי לומד מִרַבִּי יוֹחָנָן רַבְּךָ.
 מעשה נוסף בענין זה: רַב יוֹסֵף הָהָּ נְמִיר - היה לומד את הברייתא
 העוסקת בְּמַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה, וְסָבִי דְּפּוֹמְבִדִּיתָא הוּוּ תְּנּוּ - היו שונים
 את הברייתא העוסקת בְּמַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה. אָמְרוּ לִיה סְבִי
 דְּפּוֹמְבִדִּיתָא לְרַב יוֹסֵף, לִינְמוֹד לָן מַר - ילמד אותנו מר מַעְשָׂה
 הַמְּרָכְבָּה. אָמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף, אֲנִימְרוּ לִי - למדו אתם אותי מַעְשָׂה
 הַמְּרָכְבָּה. לִימְדוּהוּ סְבִי דְּפּוֹמְבִדִּיתָא מַעְשָׂה בְּרַאשִׁית. בְּתַר דְּאֲנִימְרוּן
 - לאחר שלימדוהו, אָמְרוּ לִיה לְרַב יוֹסֵף, כַּעַת לִינְמְרוּן - ילמדנו מר
 בְּמַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה. אָמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף, תְּנִינָא בְּהוּ - שנינו לגבי מעשה
 מרכבה, שִׁמְמָה שְׁנַמְמָה שְׁנַמְמָה (שיר השירים ד יא) 'רִבְשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵף',
 דְּרִשׁוּ, שְׁעִינֵי מַעְשָׂה מִרְכָּבָה שֶׁהֵם דְּבָרִים הַמְּתוּקִין מִדְּבַשׁ וְחָלָב,
 יְהוּ תַּחַת לְשׁוֹנֵף, וְאֵל תִּדְרוֹשׁ בְּהֵם לְאַחֲרֵים. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, מִתְּכַא
 - דבר זה נדרש מפסוק אחר, שְׁנַמְמָה (משלי כו כו) 'בְּכִשִּׁים לְלְבוֹשֵׁף',
 דְּבָרִים שֶׁהֵן בְּכִשְׁוֹנוֹ - סתרו של עוֹלָם, וְהָיוּ תַּחַת לְבוֹשֵׁף, כלומר יהיו
 לך לבדך, ואל תדרוש בהם לרבים.
 אָמְרוּ לִיה סְבִי דְּפּוֹמְבִדִּיתָא לְרַב יוֹסֵף, תְּנִינָא בְּהוּ - כבר שנינו את
 עניני מעשה מרכבה שבתחילת ספר יחזקאל, עַד הַפְּסוּק בְּתַחֲלִילַת
 פְּרָק ב', וְיֹאמַר אֵלֵי בְּן אָדָם עַמְד עַל רַגְלֵךְ'. אָמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף, אִם
 שְׁנִיתָם עַד כֵּאֵן הִרִי שְׁנִיתָם כְּכֵן הִרְבָּה, וְהַדְּבָרִים שְׁנִיתָם הֵן הֵן
 מַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה, שְׁרִי שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֲחֻרָיִם בְּפָרָק א', וְאֶרְאָה
 בְּעֵין חֲשְׁמַל' וגו', 'בְּמַרְאֵה הַקְּשֵׁת' וגו', הֵם אֵלּוּ שֶׁהַקְּפִידוֹ חֲכָמִים
 שֶׁלֹּא לְדַרְשָׁם אֵלֶּא לְחַכֵּם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹסְקִים
 בְּצוּרַת הַשְּׂכִינָה וּמְרָאָה.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִיתֵיבִי, הִרִי שְׁנֵי בְּרִייתָא, עַד הִיכֵן הֵם הַפְּסוּקִים
 הַמְּדַבְּרִים בְּעִינֵי מַעְשָׂה הַמְּרָכְבָּה שֶׁהִתִּירוּ לְדְרוֹשׁ בְּהֵם רַק לְחַכֵּם
 וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ, רַבִּי אָמַר, עַד הַפְּסוּק 'וְאֶרְאָה בְּתַרְא - הֵאֲחֻרוֹן, דְּהֵינּוּ
 הַפְּסוּק 'וְאֶרְאָה בְּעֵין חֲשְׁמַל', וּמִפְּסוּק זֶה עַד סוּף הַפְּרָק אֶסוּר לְדְרוֹשׁ
 כָּלּוּ, וְרַבִּי יִצְחָק אָמַר, עַד הַתִּיבָה 'חֲשְׁמַל' שֶׁבַּפְּסוּק הַזֶּה, וְתִיבָה
 זוּ בְּכָלל הַדְּבָרִים הַמּוֹתָרִים לְהִידְרֵשׁ לְחַכֵּם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ, וּמִכָּאָן
 עַד סוּף הַפְּרָק אֶסוּר לְדְרוֹשׁ כָּלּוּ. וְקִשָּׁה עַל רַב יוֹסֵף שְׁאֵמַר שְׁנֵי
 הַפְּסוּקִים הָאֲחֻרָיִם הֵם אֵלּוּ שְׁמוֹתָר לְלַמְדָם לְחַכֵּם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ.
 מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: כְּךָ כּוּוֹנַת הַבְּרִייתָא, עַד הִיכֵן מַעְשָׂה מִרְכָּבָה
 שְׁמוֹתָר לְלַמְדָם לְכָל אֶחָד, לְרַבִּי עַד 'וְאֶרְאָה מְנִמְרֵינָן - מוֹתָר לְלַמְדָם
 לְכָל יְחִיד, אִפִּילוֹ אִם אִינוֹ חֲכָם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ, וְלְרַבִּי יִצְחָק עַד
 'חֲשְׁמַל' מוֹתָר, וּמִכָּאָן וְאֵילָּף עַד סוּף פְּרָק א', מְסִרֵּינָן לְכָל יְחִיד רַק
 רָאשֵׁי פְּרָקִים, וְרַק אִם הִיָּה חֲכָם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ מוֹתָר לְלַמְדוֹ. אֵיכָא
 דְּאָמְרֵי, עַד 'וְאֶרְאָה מְסִרֵּינָן לְכָל יְחִיד רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים, אֲבָל מְסִרֵּינָן
 וְאֵילָּף, אִם הוּא חֲכָם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ אִין - אֲכַן מוֹסְרִים לוֹ רָאשֵׁי
 פְּרָקִים, אֲבָל אִי לֹא - אִם אִינוֹ חֲכָם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ, לֹא - אִין מוֹסְרִים
 לוֹ אִפִּילוֹ רָאשֵׁי פְּרָקִים. וְנִמְצָא שֶׁהַבְּרִייתָא הִיא כְּדַבְּרֵי רַב יוֹסֵף,
 שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֲחֻרָיִם הֵם אֵלּוּ שֶׁהַקְּפִידוֹ שֶׁלֹּא לְלַמְדָם אֵלֶּא
 לְחַכֵּם וּמִבֵּין מַדְעָתוֹ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַבְּרִייתָא: וּמִי דְּרַשִּׁינָן - והאם מותר לדרוש
 בְּעִינֵי חֲשְׁמַל, וְהָא הָהוּא יְנוּקָא - והרי היה מעשה בילד אחד
 דְּרַשׁ בְּחֲשְׁמַל, וְנִפְקָא נְוָרָא וְאֲבַלְתִּיה - ויצאה אש מהמילה חשמל
 ושרפה אותו. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: שְׂאֵנִי יְנוּקָא - שונה הדבר בילד,
 מִשּׁוּם דְּלָאוּ מִמֵּי זִמְנִיה - שלא הגיע זמנו לדרוש בחשמל, ולכן
 נִיזוּק, אֲבָל לְגִדּוֹל מוֹתָר.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִימְרָא בְּעִנֵּן סִפְר יַחְזַקְאֵל: אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּרַם
 זְכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְמוֹתוֹ, וְחִנְיָה בֵּן חֲזַקְיָה שְׁמוֹ, שְׂאֵלְמָלָא הוּא, נִנְטוּ
 סִפְר יַחְזַקְאֵל, שְׁחִיו דְּבָרֵינוּ - הדברים האמורים בסופו בעניני
 קִרְבָּנוֹת, סוּתְרֵינוּ דְּבָרֵי תּוֹרָה. מַה עָשָׂה חִנְיָה בֵּן חֲזַקְיָה, הַעֲלוֹ לוֹ
 שְׁלֹשׁ מְאוֹת פְּרָבֵי - חֲבִיבֵי שְׁמֹן, בְּכַדֵּי הַהַדְּלִיק נְרוֹת בְּלִילָה וְלַעֲסוּק
 בוּ וְלִדְרֵשׁוּ וּלְפָרְשׁוּ, וְיִשֶׁב בְּעֵלְיָה וְדָרְשׁוּ - ופירש את דברי יחזקאל,
 שֶׁלֹּא יִסְתְּרוּ לְדַבְּרֵי תּוֹרָה.

1 ישראל" לבין הסוגיה שלפניהן, ומדוע הן מובאות
 2 דוקא במסכת חגיגה ולא במסכת עירובין:
 3 משמעות שתי האמרות היא, שיש להתבונן בפרטי
 4 הדברים, ואז רואים שאצל יהודים – הן תלמידי חכמים
 5 והן פושעי ישראל – העבירות הן רק ציפוי ודבר טפל,
 6 והעיקר שבהם הוא טוב וקדושה.
 7 וזה מובא בהמשך לסוגיה לגבי המזבחות
 8 שבמקדש, שהם אינם נטמאים, כיוון שהתבוננות
 9 בפרטי הדברים מוכיחה שציפוי המתכות בטל לגבי
 10 עיקר המזבח⁵⁹.
 11 וכיוון שבהשראת השכינה במשכן ישנם שני
 12 הענינים⁶⁰, ענין התורה וענין המצוות, לפיכך מביאה
 13 הגמרא⁶¹ בהמשך לזה⁶² שגם במקדש הפרטי שבכל
 14 אחד ואחד מישראל ישנם שני הענינים של תורה

15 ומצוות, שהם העיקר אצל כל אחד מן הסוגים הללו,
 16 תלמידי חכמים ופושעי ישראל⁶³, ודברים אלו אינם
 17 יכולים להתבטל על-ידי העבירות שהן ציפוי בלבד
 18 לגבי עצם מציאותם⁶⁴.
 19 לפי זה, מובן גם הסדר שבין האמרות: תחילה
 20 מביאה הגמרא את האימרה לגבי "תלמידי חכמים"
 21 ורק לאחר-מכן – לגבי "פושעי ישראל", למרות
 22 שמזבח הזהב מוזכר רק באימרה השניה, לגבי פושעי
 23 ישראל – מפני שזהו הסדר בכלל "לימוד מביא לידי
 24 מעשה"⁶⁵, וכך גם בפעולה של השראת השכינה
 25 במקדש (הכללי והפרטי): תחילה ישנה המשכת
 26 עצמותו ית' על-ידי התורה, ולאחר-מכן יורד שפע זה
 27 ל"תחתונים" – על-ידי המצוות.

(משיחת כ"ף מנחם-אב תשל"א
 ד"ה פדה בשלום תשל"ב)

דחגיגה.

ובכמה דפוסים דהש"ס –

בדפוס ראשון (וויניצי, ר"פ): אמשטרדם, ת"ו: ברלין-פרנקפורט,
 תצ"ד: (ובשער שם: כפי אשר נדפס בבסי"ליאה וכאשר נדפס שני פעמים
 פה ק"ק פ"פ דארד) –
 ליתא תוס' זה. כן ליתא בע"י דעירובין אמשטרדם תק"א, פיורדא
 תקכ"ו: ברלין, חורב, תרפ"ז
 ובש"ס – בדפוס אמשטרדם תע"ו: זולצבך תקכ"ו – נמצא תוס' זה
 כבש"ס ווילנא באותיות קטנות ובחצאי ריבוע).
 (62) ועוד: במקדש עצמו הרי מזבח מכפר על אדם (כבגמרא שם
 לפני"ז) ולכן בהמשך להמדובר ע"ד המזבח מביא ב' הסוגים שבמקדש
 הפרטי שצריכים כפרה.
 (63) ועפ"ז יומתק מה שא"י בתחומא (פקודי ח. ועד"ז שמור"ר פנ"א,
 ז) עה"פ משכן העדות: בזכות התורה והקרבנות אמר הקב"ה אני מציל
 אתכם מן גיהנם. שהם ב' הענינים דתורה ומצוות שבמקדש הכללי
 והפרטי.
 (64) והיינו, דההמשך שבהמימרות שבגמ' לענין ציפוי המזבחות הוא
 לא מצד דברי ר"ל "ק"ו ממזבח הזהב" שהי' מצופה זהב, אלא בהתוכן
 דענין הציפוי בישראל שהן בדברים בלתי רצויים שבטלים לגבי
 פנימיותם.
 וק"ו ממזבח הזהב דר"ל הוא אדרבה לענין המצוות במושעי ישראל,
 שלגבי מעלת היחוד של תורה בת"ח הוא ע"ד ענין הציפוי, כנ"ל בפנים
 בארוכה.
 (65) ב"ק יז, א. וש"נ.

(59) כמבואר כ"ז בארוכה לעיל ע' 329 ואילך (סעיף יא. ג).
 (60) להעיר מפרשי (תצוה כט, מב): ויש מרבתינו... שמעל מזבח
 הנחשת הי' הקב"ה מדבר.. וי"א מעל הכפרת.
 (61) משא"כ במס' עירובין מכיון שאין המדובר בענין המזבח –
 המקדש, אי"צ לפרט במקדש הפרטי ת"ח ופושעי ישראל. וי"ל שבפושעי
 ישראל שם נכללים גם ת"ח, ואין זה בזיון להתורה שלהם, כי אין מפורש
 הדיבור אודותם, כי נכללו יחד.
 ועפ"ז י"ל (ע"ד הרמז עכ"פ) השינוי בהמימרות, שבנוגע לת"ח
 מתחיל ר"א "ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן", ובנוגע לפושעי
 ישראל מתחיל ר"ל "אין אור של גיהנם שולטת במושעי ישראל" (כפי
 הגי' בגמרא. משא"כ בע"י. וכ"מ גי' התוס' ור"ח כאן). שלכאורה ה"ז
 שינוי לא רק בסגנון: כשאומרים "ת"ח אין אור של גיהנם שולטת", הרי
 הסוגיא הוא ע"ד ת"ח, (שאינן האור שולטת בהן): ומהלשון "אין אור של
 גיהנם שולטת במושעי ישראל" משמע שהסוגיא הוא – ב"אור של
 גיהנם", (ועלי' אומרים שאינה שולטת ב"מושעי ישראל"). ובמס' עירובין
 הגירסא שלפנינו היא "מושעי ישראל אין אור של גיהנם כו" וכהסגנון
 של ר"א כאן בנוגע לת"ח.
 והביאור: מארי' דמימרא בנוגע לפושעי ישראל הוא ר"ל, ור"ל מכיון
 שהי' נזהר בדיבורו ביותר, ונזהר לדבר רק עם אינשי דמעלי (וביותר –
 ראה יומא ט, סע"ב) כשיש ברירה – לא קבע דיבורו בענין פושעי ישראל
 כ"א בברייתו של הקב"ה אור של גיהנם (פסחים נד, א). אבל בעירובין
 מכיון שאין מבידיל ת"ח בפ"ע – שמוזה מובן שבעניני סוגיא ההיא פושעי
 ישראל שולל רק פושעי או"ה (ראה שם: הא במושעי ישראל הא במושעי
 או"ה) אבל (גם) ת"ח בכלל – לית לן בה. (ובתוס' שם מיישב הסוגיא

המשך ביאור למס' חגיגה ליום שלישי עמ' א

5 אם קטן זה הוא תָּכֵם להבין בחשמל, וכי תָּכֵם תָּכֵם הֵן כמותו,
 6 שיבינו גם הם וינזקו.
 7 הגמרא מבארת את השם 'חשמל'. שואלת הגמרא: מאי – מה
 8 פירוש הלשון 'חשמל'. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה,

1 הגמרא חוזרת לעסוק בענייני החשמל: תָּנוּ רַבָּנָן, מַעֲשֵׂה פְּתִינֻק
 2 אָחַר שֶׁהָיָה קוֹרָא בְּבֵית רַבִּי בְּסֵפֶר יְחֻקָּאֵל, וְהָיָה מִכֵּין בְּחֻשְׁמַל
 3 לְדַרוֹשׁ מֵהָ הוּא, וַיִּצְאָה אִשׁ מִחֻשְׁמַל וַיִּשְׂרַפְתּוּ, וּבִקְשׁוּ לְגַנְזוּ סֵפֶר
 4 יְחֻקָּאֵל, שְׁמָא יֵבִינוּ בּוּ וַיִּנְזָקוּ. אָמַר לָהֶם תְּנַנְיָה בֵּן חֻקְיָה בְּתַמְיָהָהּ,

הגמרא מקשה סתירה בין שני פסוקים בדברי יחזקאל על המרכבה: כתוב אחד אומר (יחזקאל א י), וְדַמּוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, וּפְנֵי אָרְצָה אֶל תִּמְיִן לְאַרְבַּעַתָּם, וּפְנֵי שׁוֹר מִחֶשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּגְוִי וּפְנֵי נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּן. וְכָתוּב לְאַחַר מִכֵּן (שם י ד), וְאַרְבַּעַה פְּנֵים לְאַחַד, פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשְּׂנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׂלִישִׁי פְּנֵי אָרְצָה וְהַרְבִּיעִי פְּנֵי נֶשֶׁךְ, וְאֵילוֹ שׁוֹר לֹא קָא חֲשִׁיב - פטוק זה לא הזכיר פני שור, אלא הזכיר במקומו פני כרוב. מתרצת הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, בתחילה היו שם פני שור, אבל יְחֻזְקָאֵל בִּיקָשׁ עֲלָיו רַחֲמִים שְׁלָא תַּהִיָּה דְמוּת שׁוֹר בְּמַרְכָּבָה, וְהַפְּכּוֹ הַקַּב"ה לְכַרְוֵב. וכך אָמַר יְחֻזְקָאֵל לְפָנָיו - לפני הקב"ה, רַבּוּנָא שְׁל עוֹלָמָה, וכי השור שהוא קַמִּינָד - שונא ומקטרג לישראל, יַעֲשֶׂה פַּיְנִיגוֹר - יהפוך לאוהב המליץ יושר עליהם, שהרי השור מזכיר את חטא העגל, שהעגל הוא בן שור, ואנו צריכים שמרכבותיו של ה' יבקשו עלינו רחמים. מבארת הגמרא: מָאִי - מהו 'כְּרוּב', אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, כְּרָבִיא - כפני תינוק, שָׂפָן כְּבָבֶל קוֹרִין לַיְנוּקָא - לתינוק 'רְבִיא'. מקשה הגמרא על דברי רבי אבהו: אָמַר לֵיה רַב פְּפָא לְאַבְבִּי, אָלָא מַעֲתָה שְׂפֵי כְּרוּב הֵם פְּנֵי תִינוּק, אִם כֵּן מַה דְּכָתוּב 'פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשְּׂנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׂלִישִׁי פְּנֵי אָרְצָה וְהַרְבִּיעִי פְּנֵי נֶשֶׁךְ', הֲרֵי הֵינֵינוּ פְּנֵי כְּרוּב הֵינֵינוּ פְּנֵי אָדָם - פני כרוב ופני אדם הם דבר אחד, ומדוע חילקם הכתוב לשנים. מתרצת הגמרא: אָפִי רַבְרַבִּי וְאָפִי זֻמְרִי - 'פני אדם' הם פני אדם גדול, ו'פני כרוב' הם פני אדם קטן. הגמרא מקשה סתירה בצורת החיות: כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר (ישעיהו ו ב), 'שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד', הֲרֵי שִׁישְׁעִיהָ רָאָה שִׁישׁ לְכָל אֶחָד מֵהַשְּׂרָפִים שֶׁשׁ כְּנָפִים, וְכָתוּב אֶחָד אֹמֵר (יחזקאל א ו), וְאַרְבַּעַה פְּנֵים לְאַחַת, וְאַרְבַּעַה כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם, הֲרֵי שִׁישְׁכּוֹאֵל רָאָה שִׁישׁ לְכָל אֶחָת מֵהַחַיּוֹת רַק אַרְבַּע כְּנָפִים. מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, כָּאָן - ישעיהו ראה אותם בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ הִיָּה קְיָים עַל מְכוּנּוֹ, וְאֵל הִיוּ לָהֶם שֶׁשׁ כְּנָפִים, וְאֵילוֹ כָּאָן - יחזקאל ראה אותם בְּזִמְנָן שְׂאֵין בֵּית הַמְּקַדָּשׁ קְיָים, שֶׁכָּבַר הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִיחָרֵב, וְלִכֵּן רָאָה רַק אַרְבַּע כְּנָפִים, כְּפִיבּוֹל שְׂנַתְמַעְטוּ מִכְּנָפֵי הַחַיּוֹת שְׁנֵי כְּנָפִים. מבררת הגמרא: הִי מִיַּנְיָהּוּ אִימְעוּט - אלו מהכנפיים התמעטו. מבארת הגמרא: אָמַר רַב הֲנֻנְאֵל אָמַר רַב, אֹתָן שְׁנֵי כְּנָפִים שֶׁהַחַיּוֹת אֹמְרוֹת שִׂירָה בְּהֵן, וְרָאִיהָ לְדַבֵּר, שְׁהֵרִי בְּתִיב הָבָא - נאמר כאן בישעיהו (ו ב), 'בְּשֵׁתִים יְבֻשָׁה פְּנֵיו וּבְשֵׁתִים יְבֻשָׁה רַגְלָיו וּבְשֵׁתִים יַעֲרָף', וּמִיָּד בְּסִמוּךְ לִזְהָ נֹאמֵר (שם א ו), וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר, וְהֵינֵינוּ שְׂאֻמְרוֹת שִׂירָה בְּשֵׁתֵי כְּנָפִים אֵלּוּ, שֶׁמִּקְשָׁקֶשׁוֹת בְּהֵן בְּקוּל, וְכָתוּב (משלי כג ה), הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינְנוּ, וְדוֹרְשִׁים הַתְּעִיף לְשׁוֹן מַעוֹף הַכְּנָפִים, שְׁשֵׁתֵי הַכְּנָפִים שֶׁהִיוּ הַחַיּוֹת עֹפוֹת בְּהֵן, הֲרֵי הֵן 'אֵינְנוּ', שֶׁהִתְמַעְטוּ. וְרַבְּנָן אָמְרִי, שְׁנֵי הַכְּנָפִים שֶׁהִתְמַעְטוּ הֵן אֹתָן הַכְּנָפִים שֶׁהִיוּ הַחַיּוֹת מְכַסּוֹת בְּהֵן אֶת רַגְלֵיהֶם, שְׂנַתְמַעְטוּ דְּבַדְרֵי יְחֻזְקָאֵל עַל הַחַיּוֹת (יחזקאל א ו), וְרַגְלֵיהֶם רְגַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵי לֹא דְאִימְעוּט - אם לא שֶׁהִתְמַעְטוּ מֵהַחַיּוֹת שְׁנֵי הַכְּנָפִים שֶׁהִיוּ מְכַסּוֹת אֶת הַחַיּוֹת הָיוּ יָדַע יְחֻזְקָאֵל שֶׁרַגְלֵיהֶם רַגֵּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי רַגְלֵיהֶן הִיוּ מְכַסּוֹת וְלֹא רָאָה אוֹתָן. מקשה הגמרא על רבנן: מַה הָרִיאָה מִכָּאן שֶׁאוֹתָן כְּנָפִים הִתְמַעְטוּ, דְּלִמָּא דְאֵינְלֵא וְחֻזְאֵי לִיה - אולי החיות גילו את רגליהן באותו הזמן, וכך ראה אותן יחזקאל. וּמוֹסִיפָה הַגְּמָרָא, דְּאֵי לֹא תִּמָּא הַבֵּי - שאם לא נפרש כך, אלא נאמר כדברי רבנן, אם כן יש להקשות ממה שאמר יחזקאל (שם א י), וְדַמּוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, וְהֲרֵי גַם אֶת הַפְּנִים הִיוּ שְׁנֵי כְּנָפִים מְכַסּוֹת, וְכִיצַד רָאָה יְחֻזְקָאֵל אֶת פְּנֵיהֶם, הַבֵּי נְמִי דְאִימְעוּט - האם גם כאן נאמר שהכנפיים שהיו מְכַסּוֹת אֶת הַפְּנִים הִתְמַעְטוּ, וְהֲרֵי רַק שְׁנֵי כְּנָפִים הִתְמַעְטוּ וְלֹא אַרְבַּע. אָלָא דְאֵינְלֵא וְחֻזְאֵי לִיה - בהכרח עלינו לפרש שהתגלו פניהם באותו הזמן וכך ראה אותם יחזקאל, ואם כן הָבָא נְמִי דְאֵינְלֵא וְחֻזְאֵי לִיה - גם כאן, נפרש שהתגלו רגלי החיות באותו הזמן ונראו ליחזקאל, על אף שהיו מְכַסּוּסִים בְּכְנָפֵים.

נטריקון חיות אש מְמַלְלוֹת, כלומר חיות שאש יוצא מדיבורן. כְּמַתְנִיתָא תָּנָא - בברייתא שנינו ביאור אחר ל'חשמל', שהוא נטריקון של שתי המילים 'חש' ו'מל', והיינו שהחיות עתים חשות - יש זמנים שהן שותקות, עתים מְמַלְלוֹת - ויש זמנים שהן מהללות ומשבחות את הקב"ה בשיר. שֶׁשְׁעָה שְׁתַּדִּיבּוֹר יוֹצֵא מִפִּי הַקְּדוּשׁ כְּרוֹף הוּא, הַחַיּוֹת חֲשׁוֹת - שותקות, וּבְשָׁעָה שְׂאֵין תְּדִיבּוֹר יוֹצֵא מִפִּי הַקְּדוּשׁ כְּרוֹף הוּא, מְמַלְלוֹת - מהללות ומשבחות. נאמר בבבואת יחזקאל (יחזקאל א יד), וְהַחַיּוֹת יוֹצֵא וְשׁוֹב כְּמַרְאָה הַכְּזוּב, שהחיות מוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מראשיהן, וחוזרות ומכניסות אותו ממורא השכינה במהירות, כלהב היוצא מפי הבזק, שהוא רץ ושב. מבררת הגמרא: מָאִי - מהי המהירות של 'יצוא ושוב'. אָמַר רַב יְהוּדָה, כְּאֹדֵר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַכְּבָשָׁן שְׁשׁוּרְפִים בּוֹ אַבְנִים לְסִיד, וְהָאֵשׁ יוֹצֵאת בְּמַהִירוֹת בֵּין אֶבֶן לְאֶבֶן. וּמָאִי - ומדה הצבע של 'כְּמַרְאָה הַכְּזוּב', אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶר רַבִּי הִינְיָא, כְּאֹדֵר הַיּוֹצֵא מִפִּין הַחֶרְסִים, שְׁדָרָךְ מְזַקְקֵי זֶהָב לְנֻקּוֹב כְּלֵי חֶרֶס נֻקְבִים נֻקְבִים, ולכפות אותו על הגחלים שהזהב נתון בהם בתוך כתישת החרסים של לבנים על גבי חרס, והלהבה יוצאת תמיד דרך אותם הנקבים שבכלי וחוזרת ונכנסת, ומראה אותה הלהבה גוונים גוונים, ירקרק או אדמדם. נאמר (שם א ד), וְאֵרָא וְהִנֵּה רוּחַ עֲסָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן, עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מְתַלַּקְתָּה וְנוֹנָה לּוֹ כִּבְיָב, וּמְתוּכָה כְּעֵין חֶשְׁמַל מְתוּדָה הָאֵשׁ, שְׂרָאָה אֶת מֵרְכַבְתָּ כְּסֵא כְבוֹד הַשְּׂכִינָה חוּזֶרֶת מִן הַצָּפוֹן. שוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: לְהִיבֵן אָוֶל - להיכן הלך כסא הכבוד, שהרי פירש הכתוב שראוהו בא מן הצפון, ולא פירש להיכן הלך. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁחַלְףַּ לְכַבוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם בּוֹלוֹ תַּחַת נְבוּכַדְנֶצַּר הַרְשָׁעִי. וְכָל כֶּף לְמָה - מדוע הלך לכבוש את כל העולם תחת נבוכדנצר, כדי שלא יאמרו אומות העולם, בְּיָד אֹמְנָה שְׁפָלָה מְסַר הַקְּדוּשׁ כְּרוֹף הוּא אֶת פְּנָיו, לִכֵּן עָשָׂה הַקַּב"ה שִׁמְסָרוֹ בְּיַד אֹמְנָה הַשׁוֹלְטָת בְּכָל הָעוֹלָם. אָמַר עַל כֵּךְ הַקְּדוּשׁ כְּרוֹף הוּא, מִי גְרַם לִי שְׂאֵרְיָה שְׁמֵשׁ לְעוֹבְדֵי פְּסִילִים וְאֶעֱזוֹר לָהֶם לְכַבוֹשׁ אֶת הָעוֹלָם, עֲוֹנוֹתֵיהֶן שְׁל יִשְׂרָאֵל הֵן גְּרַמּוּ לִי, שֶׁמִּחַמַּת עֲוֹנוֹתֵיהֶם הֵייתִי צָרִיךְ לְהַעֲנִישׁם עַל יְדֵי נְבוּכַדְנֶצַּר, וְלִכֵּן הֵייתִי צָרִיךְ לְהַגְדִּילוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִמְסָרוּ יִשְׂרָאֵל בְּיַד אֹמְנָה שְׁפֹלָה. נאמר בבבואת יחזקאל (א טו), וְאֵרָא תְּחִיֹּת וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאֶרְץ אֶצֶל תְּחִיֹּת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כּוּוֹנֵת הַכְּתוּב הִיא מְלֵאָא אֶחָד שְׂהוּא עוֹמֵד בְּאֶרְץ, וְרָאֵשׁוּ מַגִּיעַ אֶצֶל תְּחִיֹּת. כְּמַתְנִיתָא תָּנָא - בברייתא שנינו, אותו מלאך סְנַדְלָפוֹן שָׂמוֹ, וְהוּא מְלָאךְ הַנְּבֻזָּה מְחַבְרוֹ - משאר המלאכים כשיעור מְחַלְףַ חֵמֶשׁ מְאוֹת שָׁנָה, וְעוֹמֵד אַחֲרֵי הַמְּרַבְּבָה, וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְקוּוֹ - להקדוש ברוך הוא. מקשה הגמרא: מָאִי - וכי כך הוא הדבר שמלאך זה קושר כתרים לקונו, וְהַכְּתָרִים (שם יג), 'כְּרוֹף כְּבוֹד ה' מְמַקְוֵמוֹ', וְלִשׁוֹן זֹו מִשְׁמַעוֹתָה שֶׁמִּשְׁבָּחִים אוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם שְׁהוּא נִמְצָא, מְכַלְלֵי מְקוֹמוֹ לִיבָא דְיָדַע לִיה - ומשמע שאין מי שיוודע היכן מקומו, וכיצד הוא קושר להקב"ה כתרים. מתרצת הגמרא: דְּאָמַר שֵׁם אֶתְנָא - אותו מלאך מזכיר את השם המפורש על הכתר, וְאוֹל וְיִתִּיב בְּרִישָׁיָה - והכתר מעצמו הולך ויושב במקום שחלק לו הקב"ה להושיבו שם. אָמַר רַבָּא, כָּל מַה שְׂרָאָה יְחֻזְקָאֵל בְּמַעֲשֵׂה מֵרְכָבָה, רָאָה גַם יַעֲשֶׂה כִּשְׁרָתָה עֲלָיו רוּחַ הַקְּדוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאִמַּר (ישעיהו א), וְאֶרְאָה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל פֶּסַע רֵם וְנֹשֵׂא. והטעם שיחזקאל פירש יותר את מה שראה, משום שלמה יְחֻזְקָאֵל דוּמָה, לְבָן כְּפַר שְׂרָאָה אֶת הַמְּלָךְ, ואינו רגיל לראותו, ומשום כך הוא חש לספר כל מה שראה. וְלִמָּה יַעֲשֶׂה דוּמָה, לְבָן כְּרָךְ וְ-עִירוֹ שְׂרָאָה אֶת הַמְּלָךְ, שֶׁרַגִּיל הוּא לְרִאוֹתוֹ, וְאֵינוֹ נִבְהַל וְתַמָּה וְאֵינוֹ חֶשׁ לְסַפֵּר, כֵּךְ יַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה בֵן מְלָכִים וְגַדֵּל בְּפִלְטִין, לֹא חֶשׁ לְפָרֵשׁ אֶת הַכֵּל. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מָאִי דְכָתוּב (שמות טו א), אֶשְׂרִיהָ לַח' כִּי נָאָה נָאָה, שִׁירוֹ שִׂירָה לְמִי שֶׁמִּתְנַאָּה עַל תְּנַאִים, דְּאָמַר מַר, מְלָךְ שְׂבַחַיֹּת אֶרֶץ, מְלָךְ שְׂבַחַמּוֹת שׁוֹר, מְלָךְ שְׂבַעֲפוֹת נֶשֶׁךְ, וְאָדָם מִתְנַאָּה עֲלֵיהּ, וְהַקְּדוּשׁ כְּרוֹף הוּא מִתְנַאָּה עַל בּוֹלָן וְעַל כָּל הָעוֹלָם בּוֹלוֹ, שְׁהֵרִי אַרְבַּעַת חֻקּוֹקִים בְּכֵסֵא הַכְּבוֹד, וְהוּא לְמַעְלָה מֵהֶם.

מצטרפין לזה חכמה סתימאה⁶¹ דכתר שעל ידו נחלק הדעת לשנים, על דרך זה יסוד אבא דאצילות לגבי יסוד ז"א, והיינו כמו חכמה סתימאה לגבי דעת כמו"כ אבא לגבי יסוד ז"א וכמובן.

הנה על ידי יסוד אבא שבתוך יסוד ז"א נחלק היסוד ונעשה עוד מלוי הבאר, מלבד הג' מלואים דהבאר הקודמין.

והבן כל זה היטב.

וי"ל מה שבבאר דמשה כתיב ב"פ דלה, דלה⁶² דלה לנו, הוא, א' שדלה מהמים דהתלת קיימין שבהבאר, ב' מה שדלה מהמים דהמקורא קדישא יסוד אבא שבהבאר.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד לג ואילך

(61) כנ"ל הערה 43.

(62) שמות ב, יט.

נקרא ה' צבאות כמו שכתוב בזוהר חלק ג' דף קצ"א ע"ב ההוא שם ידיעה ה' צבאות ועיין במקדש מלך שם. וי"ל, מה שנקט זה כאן דוקא ולא בפרשת ויצא, הוא, כי בהבאר דהתם הוא רק ג' מוחין חב"ד שאין נחלק הדעת לשנים לכן כמו כן הבאר מתמלא רק מתלת קיימין נה"י דז"א בלבד, שמנה"י דז"א נעשו חב"ד דנוקבא.

ובהבאר דכאן שיש ד' מוחין, לכן מלבד מלוי הבאר מהתלת קיימין נה"י, מתמלאית עוד מחד מקורא קדישא דיסוד אבא. כי כשם שחילוק הדעת לשנים

ו"ו (בסוד אות ו' דהיינו), תרין ווי"ן כחדא (שני ווי"ן כאחד, כי שורש נשמת משה היה מיסוד דאבא ושורש נשמת יוסף היה מיסוד דז"א וכל יסוד הוא סוד אות ו' עי"ש). וראה לקוטי תורה פ' חוקת נח, א. אור התורה ויחי שצג, א. תתשמד, ב. ועוד.

המשך ביאור למס' חגיגה ליום שלישי עמ' ב

מתרצת הגמרא: הָיָה הַשָּׁמַיִם – ובי שני הדברים דומים זה לזה, כְּשֶׁלְמָא אִפִּיה – מובן הדבר לגבי פניהם, שאוּרְחָ אֲרַעָא לְגִלּוּנֵי קַמִּיה רַבִּיה – דרך ארץ היא לגלות את הפנים בפני האדון, ולכן יתכן שהחיות גילו את פניהם, אבל פְרַעִיה, לֹא אִוְרְחָ אֲרַעָא לְגִלּוּנֵי קַמִּיה רַבִּיה – את רגליהן אין זה דרך ארץ לגלות בפני האדון, ואם היו רגלי החיות מכוסות לא היו מגלות אותן, ובהכרח שמה שראה יחזקאל את רגליהן הרי זה משום שהכנפיים המכסות אותן התמעטו.

הגמרא מקשה סתירה בין שני פסוקים בענייני המלאכים: כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר (דניאל ט' ז) 'אֶלֶף אֲלֵפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרַבּוֹ רַבְּבָן קְדָמוּהִי יְקוּמוּן' – אלף פעם אלף מלאכים ישרתו אותו, ורבוא פעם רבוא מלאכים יעמדו לפניו, הרי שיש מספר למלאכים בפמליא של מעלה, וְכְתוּב אֶחָד אֹמֵר (איוב כה' ג) 'הַיֵּשׁ מְסַפֵּר לְגִדּוּדָיו, הַרִי שֶׁהַמְּלָאכִים בְּפַמְלִיא שֶׁל מַעְלָה רַבִּים כֹּל כֵּךְ עַד שֶׁאֵין לָהֶם מִסְפָּר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן בְּזִמְן שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ קָיִים, שְׂאוּ אֵין מִסְפָּר לְמַלְאכִים בְּפַמְלִיא שֶׁל מַעְלָה, וְאֵילוּ כָּאֵן בְּזִמְן שְׂאֵין בֵּית הַמְּקַדָּשׁ קָיִים, וְלִכֵּן יֵשׁ מִסְפָּר לְמַלְאכִים, כְּבִיכּוּל שְׁנַתְּמַעְטָה פְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה.

הגמרא מביאה תירוצים אחרים לסתירה: תֵּנִיָא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי אֹמֵר מִשׁוּם אֲבָא יוֹסֵי בֶן דֹּסָא, 'אֶלֶף אֲלֵפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרַבּוֹ רַבְּבָן קְדָמוּהִי יְקוּמוּן' וְהוּוּ הַמְּסַפֵּר שֶׁל גִּדּוּד אֶחָד, שְׁכַל גִּדּוּד שֶׁל מִשְׁמָשִׁים מוֹנֵה אֶלֶף אֲלֵפִים, וְכַל גִּדּוּד שְׁקֵם לְכַבּוּדוֹ מוֹנֵה רִבּוּא רַבּוּת, 'לְגִדּוּדָיו אֵין מְסַפֵּר' – אבל יש גדודים רבים כל כך, עד שאין מספר

לכמות הגדודים.
 וְרַבִּי יְרֵמְיָה פֵּר אֲבָא אָמַר, בְּפִסּוּק 'אֶלֶף אֲלֵפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה' הַכוּוּנָה הִיא שֶׁהֵם מִשְׁמָשִׁים לְנֹחַר דִּינֹר – נֹחַר שֶׁל אֵשׁ, שְׁנַאֲמַר בְּאוֹתוֹ הַפִּסּוּק (דניאל ט' ז) 'נֹחַר דִּינֹר נִגְדַּד וְנִפְסַק מִן קְדָמוּהִי, אֶלֶף אֲלֵפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרַבּוֹ רַבְּבָן קְדָמוּהִי יְקוּמוּן', דִּהֵינּוּ שְׁנֵהַר שֶׁל אֵשׁ נִמְשַׁךְ וְיוֹצֵא מִלְּפָנָיו, וְאֶלֶף אֲלֵפִים הֵם הַמִּשְׁמָשִׁים אֶת אוֹתוֹ הַנֹּחַר. אֲבָל הַמְּלָאכִים הַמִּשְׁמָשִׁים בְּפַמְלִיא שֶׁלְּפָנֵי הַקַּב"ה, עֲלִיהֶם נֹאמַר שְׂאֵין לָהֶם מִסְפָּר.
 מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: מְהֵיכֵן נִפְסַק – מִהֵיכֵן יוֹצֵא אוֹתוֹ נֹחַר שֶׁל אֵשׁ, הוּא יוֹצֵא מִזֵּעֲתָן שֶׁל הַחַיּוֹת הַנוֹשְׂאוֹת אֶת כֶּסֶף הַכְּבוֹד. וְלִהְיֵן שְׁפִיף – וְלִהְיֵן הוּא נִשְׁפָּךְ. מִבְּאֵרְתָּ הַגְּמָרָא: אָמַר רַבּוֹ זְוִמְרָא פֵּר מִזְבִּיחָא אָמַר רַבּוֹ, עַל רֹאשׁ הַרְשָׁעִים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּגִיחָנָם, שְׁנַאֲמַר (ירמיה כג' ט) 'הִנֵּה סַעֲרַת ח' חֲמָה יִצְאָה, וְסַעַר מִתְחַלֵּל עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יְחוּל', 'חֲמָה יִצְאָה' הִיא הַזֵּיעָה הַחֲמָה הַיּוֹצֵאת מִהַחַיּוֹת, וְהִיא נִשְׁפַּכַת עַל רֹאשׁ הַרְשָׁעִים. וְרַבּוֹ אֶחָד פֵּר יַעֲקֹב אָמַר, נֹחַר דִּינֹר נִשְׁפָּךְ עַל אֲשֶׁר קוּמְטוּ – עַל תְּשַׁע מֵאוֹת שְׁבַעִים וָאַרְבַּעַה דוֹרוֹת שֶׁהָיוּ אֲמוּרַיִם לְהִיבְרָא קוּדֵם מִתֵּן תּוֹרָה, וְלֹא נִבְרָאוּ, כְּמוֹ שִׁיבּוּאֵר לְהֵלֵן, וְנִתְּנָם הַקַּב"ה בְּגִיחָנָם, וְעֲלִיהֶם נִשְׁפָּךְ הַנֹּחַר, שְׁנַאֲמַר (איוב כב' טז) 'אֲשֶׁר קוּמְטוּ וְלֹא עָתָה, נִחַר יוֹצֵק יְסוּדָם', שְׁנֵהַר דִּינֹר נִשְׁפָּךְ עַל אוֹתָם דוֹרוֹת שְׁקוּמְטוּ בְּלֹא עֵיתָם וְנִתְּנוּ בְּגִיחָנָם.
 עֲנִינָם שֶׁל דוֹרוֹת אֵלוּ מִבּוּאֵר בְּבֵרִיתָא: תֵּנִיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד, אֵלוּ הֵם תְּשַׁע מֵאוֹת וְשְׁבַעִים וָאַרְבַּעַה דוֹרוֹת, שְׁקוּמְטוּ – שִׁנְגוּרוֹ לְהִיבְרָאוֹת